

Нові можливості фінансового забезпечення АПК

Карантинні обмеження цієї весни меншою мірою стосувалися аграріїв та суб'єктів господарювання — постачальників ресурсів. Проте навіть за таких умов потрібно було акумулювати наявні фінансові резерви та знаходити шляхи забезпечення бюджетного дефіциту задля своєчасного та якісного проведення комплексу весняно-посівних робіт. Наразі увага господарників прикута до процесів догляду за рослинами та завчасної підготовки до збирання врожаю.

Тож на допомогу аграріям цього року спрямовані нові напрями державної фінансової підтримки, зорієнтовані на здешевлення використання кредитних ресурсів.

■ Потреба у фінансуванні

Цього року потреба в коштах аграріїв України для проведення комплексу весняно-польових робіт прогнозується на рівні 131 млрд грн. Це менше, порівняно з попереднім роком, на 2%. Здешевлення витрат обумовлюється стабільною ціновою ситуацією впродовж

січня-лютого цього року на насіння, мінеральні добрива та засоби захисту рослин. До того ж мало місце зниження цін на паливо впродовж березня-квітня. Ці фактори стали визначальними під час розрахунку загальних витрат для проведення необхідних робіт на полях.

Незважаючи на це, потреба сільгоспвиробників у залучених коштах збільшилася. Якщо торік дефіцит коштів аграріїв для проведення агрозаходів у весняний період становив близько 10% загальної потреби, то цього року підвищився до 14%, сформував-

шись на рівні 18,3 млрд грн. На це вплинуло суттєве зниження цін упродовж серпня-листопада попереднього року майже на всі види зерна та олійного насіння, а відповідно, зменшення доходів від їхньої реалізації. Відтак дефіцит коштів забезпечувався завдяки отриманню банківських кредитів до 60% загальної потреби, а решта — за рахунок товарних (комерційних) кредитів.

Загалом весняна посівна кампанія передбачала витрати коштів на проведення підживлення та догляду за озими культурами на площі 8,9 млн га (за винятком загиблих площ), а також сівби ярих культур на площі 15,3 млн га. Порівняно з відповідним періодом минулого року, загальна площа озимих культур залишилася на сталому рівні, а ярих — розширилася на 0,3 млн га. У структурі посівів ярої групи передбачалося розширення площ під кукурудзою і соняшником та їхнє скорочення під ячменем, соєю і цукровими буряками. Таким чином, у профільному міністерстві прогнозують, що аграрії посіють цього року соняшник на площі 6,2 млн га, кукурудзу — 5,4 млн га, сою — 1,5 млн га, ячмінь — 1,1 млн га.

■ Банківське кредитування

Потреба аграріїв у банківських кредитах цього року оцінювалася на рівні 11 млрд грн. Більшість аграріїв постійно або періодично є позичальниками коштів у банківських установах. Своєю чергою, банківські установи зацікавлені в кредитуванні суб'єктів господарювання АПК, які стали впродовж останніх років основою розвитку державної економіки завдяки наповненню бюджетів усіх рівнів, інвестиційній діяльності та забезпеченні надходжень у країну валютної виручки від експорту агропродукції.

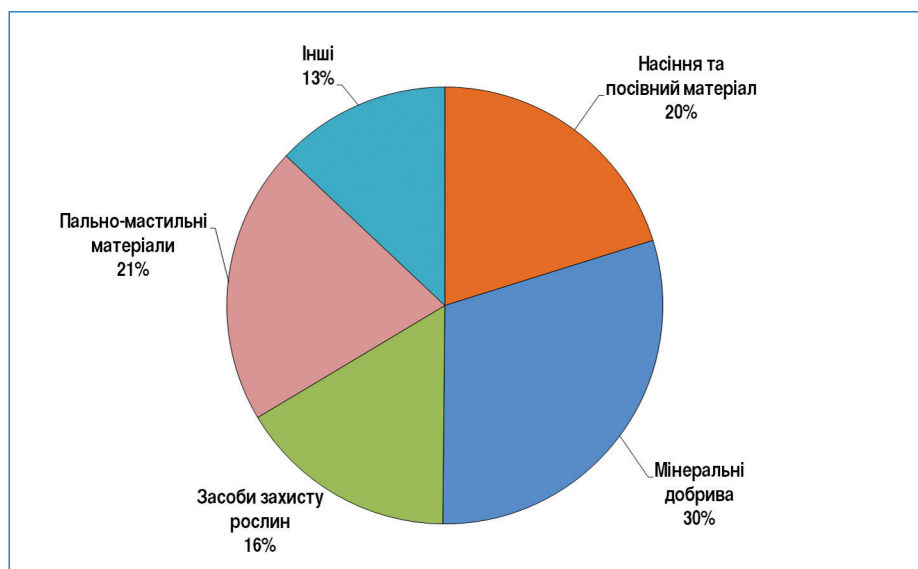
Разом із тим, основними вимогами банківських установ до позичальників є наявність у них досвіду господарської діяльності не менше двох років, позитивної кредитної історії, а головне — активів, достатніх для гарантування повернення позики. Зацікавленість банків у співробітництві з аграріями проявляється в наданні можливості пролонгації своєчасно непогашених кредитів або перекредитуванні на вигідніших для позичальника умовах. До того ж окремі установи дозволяють господарствам фінансові зобов'язання попередніх періодів повернути з надходження нового врожаю шляхом перенесення встановлених попередніх термінів повернення коштів на пізніші.

Банки декларують ставки за користування кредитами із урахуванням додаткових послуг під час оформлення документів у середньому від 17 до 19%. Разом з тим, аграрії сподіваються, що за зниження облікової ставки до 8% річних уже під час підготовки до збирання цьогорічного врожаю можна розраховувати на короткострокові та довгострокові кредити за зниженими, більш привабливими, відсотками за їхнє використання.

■ Урядова кредитна програма

У лютому цього року в Україні запроваджено державну програму «Доступні кредити 5–7–9%», яка з урахуванням внесених під час карантину змін і доповнень передбачає створення та подальший розвиток малого підприємництва, зокрема в аграрному секторі. Ставки кредитування за цією програмою становитимуть 5%, 7% або 9% та залежатимуть від розміру бізнесу й строку його діяльності. Подавати заявки на отримання кредиту за умовами програми можуть підприємці, максимальний рівень річного доходу яких не перевищує 100 млн грн, а середньорічна чисельність працюючих становить до 50 осіб. Додатково ставка кредитування знижуватиметься на 0,5% річних за кожного додатково найманого працівника, але не менше ніж до 5% річних.

Кредитування за цією програмою здійснюватиметься державними та окремими комерційними банками, що стали партнерами програми. За умовами програми можна отримати кредит до 3 млн грн із терміном використання до п'яти років. Запозичені кошти серед іншого можуть використовуватися на

Прогнозна структура матеріальних затрат на період весняно-польових робіт 2020 року

реалізацію інвестиційних проектів, які передбачають купівлю або модернізацію основних засобів, ремонт або реконструкцію виробничих приміщень, а також на поповнення обігових коштів суб'єктів підприємництва у розмірі не більше як 25% загальної вартості інвестиційного проекту, що фінансується за рахунок кредитних коштів.

Розмір кредитного портфелю за оновленою програмою «Доступні кредити 5–7–9%» досягатиме 35 млрд грн. У Мінекономіки прогнозують, що цього буде достатньо для початку дії програми та забезпечення потреб у кредитних ресурсах малого й мікробізнесу всіх сфер діяльності.

Особливістю цієї програми є можливість залучення кредитних ресурсів у новостворених суб'єктів господарювання, які тільки розпочинають свою діяльність і потребують коштів для формування або розширення матеріально-технічної бази. Дія цієї програми сприятиме створенню сімейних фермерських господарств на основі домогосподарств сільського населення

зі спеціалізацією на виробництві нішевих видів продукції, спрямованих на кінцевого споживача.

■ Державна підтримка

В Україні 2020 року запроваджено урядову програму підтримки суб'єктів господарювання АПК шляхом здешевлення кредитів. Програма зорієнтована на сільськогосподарських товаровиробників — як юридичних, так і фізичних осіб-підприємців, які мають чистий дохід (виручку) від реалізації продукції за останній рік до 20 млн грн, — за всіма видами сільськогосподарської діяльності. Брати участь у програмі також можуть суб'єкти господарювання, що провадять діяльність у галузях тваринництва та використали кредитні кошти для покриття поточних витрат і витрат капітального (інвестиційного) характеру в галузі тваринництва.

Компенсація становитиме в розмірі 1,5% облікової ставки Національного банку, що діє на дату нарахування відсотків, але не вище від розмірів, передбачених кредитними договорами, знижених на 5 відсоткових пунктів. Разом з тим, загальна сума отриманої підтримки у галузі тваринництва не повинна перевищувати 15 млн грн на суб'єкта господарювання (у т. ч. пов'язаних із ним осіб) та 5 млн грн — на представників малих форм господарювання.

Компенсуються відсоткові ставки за короткостроковими кредитами, залученими для покриття виробничих витрат, а також середньо- й довгостроковими кредитами, залученими для придбання основних засобів сільськогосподарського виробництва,

ЗАГАЛОМ ВЕСНЯНА ПОСІВНА КАМПАНІЯ ПЕРЕДБАЧАЛА ВИТРАТИ КОШТІВ НА ПРОВЕДЕННЯ ПІДЖИВЛЕННЯ ТА ДОГЛЯДУ ЗА ОЗИМИМИ КУЛЬТУРАМИ НА ПЛОЩІ 8,9 МЛН ГА (ЗА ВИНЯТКОМ ЗАГИБЛИХ ПЛОЩ), А ТАКОЖ СІВБИ ЯРИХ КУЛЬТУР НА ПЛОЩІ 15,3 МЛН ГА.

здійснення витрат, пов'язаних із будівництвом і реконструкцією виробничих об'єктів сільськогосподарського призначення, а також для будівництва та реконструкції виробничих об'єктів (зокрема сховищ для зберігання овочів, фруктів і ягід).

■ Кредитна альтернатива

Альтернативою банківському кредитуванню цього року є програми державної підтримки аграріїв, що передбачають авансування виробництва зерна за форвардними договорами шляхом їхнього укладення з Аграрним фондом України та ПАТ «Державна продовольчо-зернова корпорація України».

Об'єктами закупівель під час укладення таких договорів з Аграрним фондом є пшениця 2–4 класів, жито 1–3 класів та ячмінь 3 класу. Причому мінімальні партії закупівель пшениці, кукурудзи, ячменю становлять 100 т, жита — 50 т. На умовах товарного форварду в обмін на мінеральні добрива попередня оплата здійснюється виходячи з цін на пшеницю 2 класу — 4,2 тис. грн/т, пшеницю 3 класу — 4,0 тис. грн/т, кукурудзу 3 класу — 3,3 тис. грн/т, жито 3 класу — 4,0 тис. грн/т, ячмінь 3 класу — 3,3 тис. грн/т. Остаточні розрахунки проводяться в період поставки зерна за поточними ринковими цінами.

Аграрний фонд також має можливість укладення фінансових форвардних договорів з аграріями. За такими договорами цей державний оператор провадить закупівлю зерна озимих культур урожаю 2020 року, а саме пше-

У ЛЮТОМУ ЦЬОГО РОКУ В УКРАЇНІ ЗАПРОВАДЖЕНО ДЕРЖАВНУ ПРОГРАМУ «ДОСТУПНІ КРЕДИТИ 5–7–9%», ЯКА З УРАХУВАННЯМ ВНЕСЕНИХ ПІД ЧАС КАРАНТИНУ ЗМІН І ДОПОВНЕНЬ ПЕРЕДБАЧАЄ СТВОРЕННЯ ТА ПОДАЛЬШИЙ РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА, ЗОКРЕМА В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ.

ниці, жита та ячменю. Під час укладення відповідних договорів вносять попередню оплату на рівні 3,0 тис. грн/т, з остаточними розрахунками за фактом постачання зерна. За програмою фінансового форварду цього року ПАТ «Аграрний фонд» планує закупити майже 200 тис. т зерна. Станом на 13 квітня за програмою обміну мінеральних добрив на зерно майбутнього врожаю вже законтрактовано 44,6 тис. т зерна врожаю 2020 року. При цьому на розгляді перебували документи на укладання подібних контрактів ще на 40 тис. т.

Своєю чергою, Державна продовольчо-зернова корпорація України теж налагоджує співробітництво з дрібними та середніми сільгоспвиробниками. Для зручності аграріїв корпорація має розгалужену мережу у вигляді 49 власних філій у 20 регіонах України для приймання законтрактованої продукції. Крім того, використовується велика кількість партнерських елеваторів, що надають аграріям послуги із приймання на

зберігання та доробки зерна. Корпорація також здійснює закупівлі зерна мінімальною партією 100 т.

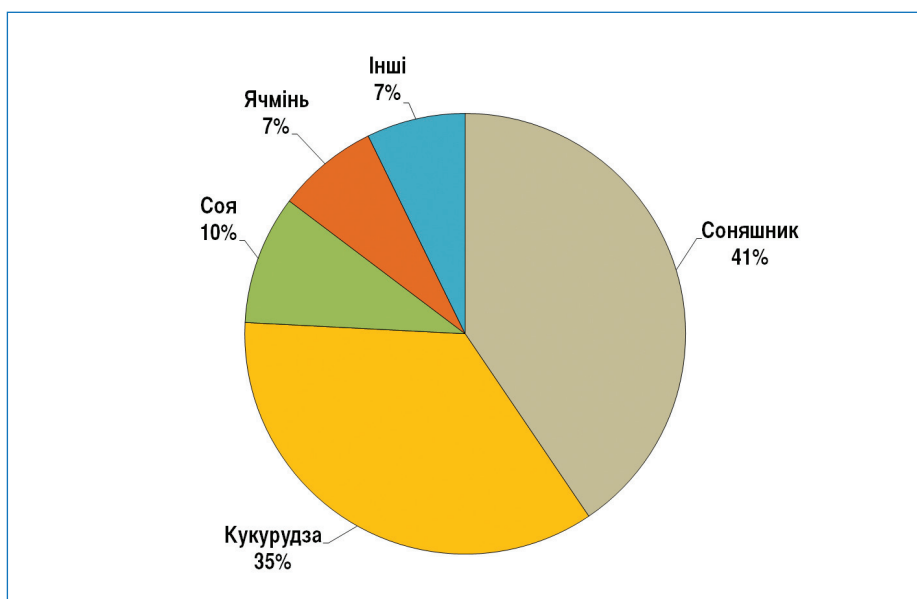
У рамках весняної форвардної програми планується законтрактувати до 200 тис. т зерна, в тому числі кукурудзи. За умовами договору виконується попередня оплата за зерно майбутнього врожаю, яка становить за одну метричну тону законтрактованого зерна пшениці 2, 3 класів, ячменю 3 класу, кукурудзи 3 класу — 3,0 тис. грн із урахуванням ПДВ та жита 1,2 класів — 3,3 тис. грн. Державні програми форвардних закупівель зерна сприяють поповненню обігових коштів аграріїв шляхом отримання попередньої оплати за зерно врожаю цього року із урахуванням поточної кон'юнктури ринку та цінової ситуації.

■ Перспективи

Державні програми фінансової підтримки останніми роками здебільшого спрямовані на створення додаткових робочих місць в аграрному бізнесі, виробництво продукції з доданою вартістю, а також на розвиток малого виробничого підприємництва в сільській місцевості. Україна має великий потенціал створення сімейних фермерських господарств на основі особистих господарств сільського населення, який потрібно реалізувати з урахуванням європейського досвіду організації сільськогосподарської діяльності.

В Україні нараховується понад 4 млн домогосподарств сільського населення, які самостійно обробляють понад 6 млн га сільськогосподарських угідь. Потенційно від 5 до 10% таких господарств, залежно від регіонів України, здатні за умови державної та регіональної підтримки, розбудови ринкової інфраструктури розпочати власну справу, забезпечити самозайнятність, створювати нові робочі місця, займаючись виробництвом плодово-ягідної продукції, картоплі та овочів. Ця діяльність допоможе забезпечити потреби внутрішнього ринку в якісній та доступній продукції, а також сприятиме налагодженню каналів збуту такої продукції на зовнішніх ринках.

О. Маслак, канд. економ. наук, доцент кафедри менеджменту, Н. Маслак, канд. економ. наук, доцент кафедри фінансів, Сумський національний аграрний університет

Прогнозна структура площ ярих культур урожаю 2020 року